

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 vtrum iejunium cadat sub præcepto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

OVAEST. CXLVII.

reverter lo-
co nunc di-
cere.
In articulo secundo, Ieuſus dicit quod questionis in reſponſione ad ſe- cundum, dubium ex Mariano occurrerit, ubi ſupra in quaſtione de ieiunio, argumen- te contra auṭorem in hac ſecunda ſolu- tione ſic, ieiunium non includit nega- tionem aliorum ieiuniū- torum tamquam a- ctus principales, ne- que tamquam circum- ſtantiam. ergo ieiuniū posuit, uel re- motis: alijs uiniſt et uictuum omni circum- ſtancia debita. ergo eſt actus uirtuosus ſive alia uirtus ponan- tur, ſiuſ non.
Ad hoc dubium dicuntur, negando con- querētiā quoniam actus ieiunij ut actus est uirtuosus, etiā nō exigit negationes aliorum uitorum ut actus principales aut propria circumſtan- tias, exigit tamen eas ut concordantes for- man communē omni- nis uirtutis actus moraliſ. Eſt enim for- ma moralium pru- dentia, quam exigit omnis moralis virtus, & neceſſario co- mitatū omnem mora- relum uirtutum, ut paret ex hiſ, que de conneſione uirtutum dicta ſunt. Aduer- te autem hic, quod notanter dicimus, ieiunium ut eſt actus uirtutis, ſeruit uirtuoſus. Dicimus enim ad diſſerentiam ie- juij ut eſt actus uitioſus, & ieiunij ut eſt actus ex proprio tantum genere uitioſus. Tripliciter fi- quidem contingit a- ctum aliquem ex ſuo genere bonum inueni- ri. Primo, ut ordinatum ad finem mai- lum, puta, inanę glo- riam; & tunc eſt imperati- ve actus illius uitij, ac per hoc eſt actus uitioſus. Secun- do, ſecondū ſeipſum abſque tamen pro- prias uirtutes elicita ipsius, ut cum inau- ficiis, & auroris red- dit creditori quod ſum eſt, fit enim tunc actus uitioſus abſque multas uirtutes, & ſi de alijs, & ſi luxuriofis, & blaſphemis &c. ieiunans fa- opera peragenda. Vnde dicit * Hier. quod rationalis homo di- gnitatem amittit, qui ieiunium charitatil, uel uigiliis, ſenſis in- gratiti prafert.
Ad tertium dicendum, quod ieiunium natura, quo quis dici- tur ieiunium anquām comedat, conſiſtit in pura negatione, unde non potest poni actus uirtutis: ſed ſolum illud ieiunium, quo quis ex rationabilis propoſito a cibis aliqualiter abſinet. Vnde priuimum dicitur ieiunium ieiuniū, ſecundum uero ieiunium ie- iunantis, quaſi ex propoſito ali- quid agentis.

ARTICVLVS II.

Vtrum ieiunium ſit actus abſtinentiæ.

Ad ſecondum ſic proceditur. Videtur quod ieiunium non ſit actus abſtinentiæ: Quia ſuper il- lud Matth. 17. Hoc genus de mo- niorum &c. dicit * Hieron. Ieiuniū non ſolum eſt ab eſci, ſed a cunctis illecebris abſtentia: ſed hoc pertinet ad omnem uir- tuteſ. ergo ieiunium non eſt actus ſpecialiter abſtinentiæ.

T2 Prat. † Greg. dicit in Hom. Quadragesimæ, quod ieiunium quadragesimale eſt decima to- tius anni: ſed de decimas eſt actus religionis, ut ſupra habi- tum eſt. ergo ieiunium eſt actus religionis, & non abſtinentiæ.

T3 Prat. Abſtinentia eſt pars te- perantiae, ut ſi diuum eſt. T'epantia autem contra fortitudinem diuiditur, ad quam pertinet mo- leftias fulſinere: quod maxime uidetur eſſe in ieiunio. ergo ieiuniū non eſt actus abſtinentiæ.

SED CONTRA eſt, quod Iſid. dicit, quod ieiunium eſt parsimo- nia viuſis, abſtinentiæ, ciborū.

RESPON. Dicendum, quod eadem eſt materia habitus, & actus. Vnde omnis actus uirtuoſus, qui eſt circa aliquam materiā, ad illam uirtutē pertinet, quaē medium in illa materia co- ſtituit. Ieiunium autem attendi- tur in cibis, in quibus medium adiunquunt abſtinentia. Vnde ma- nifestum eſt, quod ieiunium eſt abſtinentiæ actus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſic ieiunium propriæ diuum conſiſtit in abſtinentia a cibis. Sed metaphorice diuum conſiſtit in abſtinentia a quibuslibet noxiis, que maxime ſunt pecca- ta. Vel potest dici, quod eſt ieiunium propriæ diuum eſt abſtinentia ab omnibus illecebris: quia p que-

libet uirtus adiuncta definit eſſe actus uirtuosus, ut * dicuntur.

AD SECUNDVM dicendum, nihil prohibet actum unius uirtutis pertinere ad aliam uirtutem, ſecundum quod ad eius finem ordinatur, ut ex ſupradicſa poteſt. Et ſecundum hoc nihil prohibet ieiunium pertinere ad reli- gionem, uel ad caritatem, uel ad quacumque aliam uirtutem.

AD TERTIVM dicendum, quod ad fortitudinem ſecundum quod eſt ſpecialis uirtus, non pertinet perferre quaſcumq; moleſtas, ſed ſoli illas, que ſunt circu- puli mortis. Sufficiunt autem mo- leftias que ſunt ex defectu de- ſtabilitum tactus, pertinere at- perantiam, & ad partes eius. & te- les ſunt moleſtas ieiuniū.

ARTICVLVS III.

Vtrum ieiunium ſit in precepto.

libet uitia adjuncta definit esse
actus uitiosus, ut * dicunt est.
Ad secundum dicendum: nihil prohibet actum unius uitio-
tutis pertinere ad aliam uititam.
Secundum quod ad eius finem
ordinatur, ut ex * supradicatis
est. Et secundum hoc nihil prohibe-
bet ieiunium pertinere ad reli-
gionem, vel ad castitatem, vel ad
quatinusque aliam uititam.
Ad tertium dicendum: quod
ad fortitudinem secundum quod
est specialis uitus, non pertinet
perferre qualcumque molestias,
sed soli illas, que sunt circa pen-
cula mortis. Sufficiunt autem mo-
lestias que sunt ex defectu de-
stabilitum tactus, pertinere ad fer-
rantiam, & ad partes eius. & ta-
les sunt molestiae ieiuniū.

ARTICULUS III.

Vtrum ieiunium sit in precepto.

Ad tertium sic procedimus:
Videtur quid ieiunium no-
sit in precepto. Precepta enim
non dantur de operibus super-
rogationis, quae cadunt sub con-
silio sed ieiunium est opus super-
rogationis, aliquo vobis
& semper aequaliter effectu
tandem. ergo ieiunium non ci-
dit sub precepto.

¶ 2. Prat. Qui cumque trans-
ditur preceptum, peccat mortali-
ter. Si ergo ieiunium esset in
precepto, omnes non ieiunans
mortaliiter peccarent, perci-
tiuideretur magnus laqueus
minibus esse inieclus.
¶ 3. Prat. Aug. dicit in libe-
ra religione, qd apud Dei civi-
tati hoie assumptio, a quo in libe-
tate vocati sumus, paucis faci-
metis salubriter constituta sit
qua societas christiana populi
hoc est, sub uno Deo libera mo-
tidinis, cotinerent. Sed non in
nus vi libertas populi chaffini
impediti p multitudine obli-
uantari, qd multitudine faci-
metum. Dicit a. * Aug. in lib ad
ingritions lannarii, qd quietia fam
religionis non stram, quia in
nestissimis & paucissimis cele-
brationib; sacramentis Dei in
cordia voluntate est liber, semini-
bus pmut oneribus ergo ieiuniū
tur qd non debuit per Ecclesiam
ieiunium sub precepto inflatus.
Sed contra est, quod s. ffe-
ad Licinianum dicit de ieiunis lo-
quens. Vnaqueq; prouincia abu-
det in suo sensu & precepta man-
rū leges apostolicas arbitrat, ergo ieiunium est in precep-

Vnde dictum est, quod sub precepto de sanctificatione festeris non cadit quis spiritualis, que est finis, sed quis corporalis a sensibus, qui statua propter quietem spirituali ut fine. Et sic in proprio abstinencia est que cadit sub precepto, & non aliquod illorum trium que ponuntur finis abstinencia. Ac per hoc sive finis abstinentia exigat in aliquo, sive non, teneat implere id quod sub precepto cadit.

R E S P O N D E O dicendum, quod sicut ad seculares principes pertinet precepta legalia iuris naturalis determinativa tradere de his que pertinent ad utilitatem communem in temporalibus rebus: ita etiam ad praelatos ecclesiasticos pertinet ea statutis praecepere, quae ad utilitatem communem fidelium pertinet in spiritualibus bonis. **D**icitum est autem, quod ieiunium utiliter ad deletionem, & cohibitionem culpa, & ad elevationem mentis in spiritualia. Vnusquisque autem ex naturali ratione tenet tantum ieiuniis uti, quantum sibi necessarium est ad predictam: & ideo ieiunium in communione dicit sub precepto legis naturae. Sed determinatio temporis, & modi ieiunandi secundum convenientiam, & utilitatem populi.

Consequens: quia lex ieiunij data est omnibus poteribus ieiunare: quia omnes tales in digno remedio ieiunare, vel pro peccato praeterito delendo, vel cauendo futuro. Constat enim omnes esse peccatores quando in vita haec sumus. Et si quis non egeret tali remedio in specie, quia tamen lex data est de tali specie remedij, qui communiter homines egerint, subiacet etiam ille dictum. Pro viuere fali siquidem regula est habendum, quod lex que communiter fit ad omnes, ut singulare personas, pro remedio, vel quocumque alio medio exequendo ligat omnes non impedit, tamen quae licet ratio legi sit indigentia remedij, vis tamen coactiva eius et ad non impedit: quoniam hoc expedit, & ad communem legis finem, qui et facere homines virtuosos, & communem hominum subjectionem sub lege, & est de natura vis coactiva legis. Obligare si impedimentum non obstat. Sicut competit naturalibus agentibus agere efficaciter in passum non impeditum.

Dicitum ergo in oppositum dicitur, quod sensus literae est quod ieiunium, quia est de genere vitiis non cadit sub precepto, nisi in ordine ad finem. Hoc enim sona nomen remedij, quod gratis concepit, quia ratio legis ieiunij est determinare: remedium culperem communiter opportunum: quoniam quilibet poteret egeret tali remedio vel ut curatio, vel ut preferatio, ut poterit.

Ad secundum vero dicitur, quod obligatio legis dicitur ligare vnumquemque que secundum remedium ad finem, quia ordo communis ad finem est ratio obligandi quemlibet potentem, & impedimenta talis finis per huiusmodi medium, sunt rationes excusatibus obseruatione legis huius: ita quod necessitas ieiunii ad finem in qualibet singulari, non ponitur causa legis, nisi ex communis conditione, & non ex partiali dispositione cuiusque. Excusant autem ex particularibus impedimentis importante ieiunio, vel illius conditionis per sonarum, vel ipsarum personarum, sumuntur habita ratione finis.

In eodem articulo in responsione ad secundum dubium occurrat, An frangas Ecclesie ieiunium non in contemptu, si ne causa rationabilis, tamen peccet mortale. Et et ratio dubii dimerita diuerorum sententia.

Ad hunc evidenter sciendum est, quod in ieiunij ecclesiastici de quo est ferme obseruatione duplex virtus invenitur, scilicet obedientia, & abstinentia. Nam ieiunando exequitur homo Ecclesie preceptum, & per hoc obedit, & medium ab ecclesiastica prudencia determinatur in cibo & potu feruntur, & per hoc absinet. Luxuria dictas autem virtutes duo quoque via contraria sunt, scilicet inobedientia, & gula. Et ex parte siquidem inobedientia non est peccatum mortale transgrexi simpliciter statuta iuris possum, nisi propter contemptum: quoniam solus contumus est formaliter inobedientia mortalis, ut patet ex dictu tractatu de obedientia. Ex parte vero abstinentia, que ut remedium quoddam precepta est, non est peccatum mortale, nisi impedit finis intentus per tamen abstinentiam. Sic n. in hac libera de virtu-

A modo transgredienti ieiunium habes, cuius autoritatem si quis contemnat, vel hoc modo transgredierit, quod impediatur finis intentus peccatum mortale. Verum quia in primo omnes conueniunt, scilicet, quod violans ieiunium Ecclesia ex contemptu peccat mortale, & in secundo constituit difficultas duplex. Pri-

ma, quae, aut qualis est transgressio ieiunii impediens finem. Secunda, si talis transgressio constituit mortale peccatum: ideo virum confiderandam est. Requiritur igitur ad primum duas conditiones. Altera est, ut sit transgressio medijs statuta ab Ecclesia: altera est, ut sit impediens finem.

BOb defectum prima conditionis, comedens nimis quasi vestige ad crapulam in die ieiunij non incidit in calum ipsum: quia talis excessus non est transgressio medij, ab Ecclesia statutum. Non Ecclesia non oblitus ad quantitatem cibi i die ieiunij, sed quo ad quantitatem reliquit vnumquemque in ure naturae. Si enim huiusmodi excesus contrariaret statuto Ecclesie, cum habeat altera conditionem, sive impediens finem (nam venter plenus pumata libidinem, & mentem deprimit, & vitium facit, ut auger) sequeretur, quod est foliatio ieiunij cum peccato mortali. Ob defectum secunde conditionis, qui non tertiat medium ab Ecclesia statutum, ut pascat fe. gregemque suum pane vite, & intellectus immunitus est a peccato: quoniam talis finem ieiunij non impedit, sed promouet in fe, & in alijs, ut patet. Et prima quidem conditio omnibus nota est: quoniam penes conditiones ieiunij ab Ecclesia appositis, puma tempus, qualitatem cibi, horam, vnitatemq; manducandi, constituit. Secunda vero ab ipso auctore exposta in 4. sentent. distin. 15. quart. 3. artic. 1. qua si uncula 4. ad 3. invenitur, dum dicit, intentioni legislatoris obvia, qui ex contemptu, vel fine aliqua rationabili causa, ordinationem non ferunt. Et hanc expositio hoc in loco insinuat, dum contra transgressionem vel ex contemptu, vel ex impedimento finis, distinguuntur non feruare ex rationabili causa, subdendo. Si autem ex aliqua rationabili causa &c. Et per haec clare patet quae est transgressio impediens finem. An autem sit mortale peccatum semper huiusmodi transgressio, apud auctorem non veritur in dubium: quia expressa in litera dicitur, quod talis transgressio est peccatum mortale. Sed ex aliorum dictis dubium habet. Nam quidam videntur velle quod transgressio ieiunij ex contemptu sola est peccatum mortale: quidam autem etiam illa que est finis causa, est peccatum mortale. Nam illa que fit ex causa, non ex toto sufficiente, peccatum veniale est. Inter illas autem opiniones prima a ratione longe et superposito, quod Ecclesia ieiunium praecepit, quoniam solam obedientiam in Ecclesia praecipit consideravit: cum tamen ultra communem conditionem praecipient, quam attendit obedientia, oporteat considerare actum virtutis, qui sub precepto ponitur, & finem eius. Et propterea auctor duas radices transgressionis posuit, alteram ex parte authoritatis praecipiua, & alteram ex parte finis intenti per actum imperatur a lege. Hac enim duo sunt principalia in qualibet lege, ad quae cetera ordinantur. Et propterea penes ambo transgressio mortalis, quasi principium legalis, vnde tollens, determinatur. Secunda vero opinio multum inniti videt & quietat, si lex positiua nimis dura sit: & potest ad auctorem doctrinam reduci, distinguendo de causa rationabili, scilicet, simpliciter & absolute, vel secundum extimationem. Nam non feruere ieiunium ex causa rationabili simpliciter & absolute, non est contra praecipit Ecclesia: quod intelligitur cestante rationabili causa ad oppositum. Et hoc est clarum. Et similiter si non feruere ieiunium ex causa rationabili secundum meam extimationem absit: fraude, pura, quia videtur mihi quod sim adeo debili, ut non comprehendatur sub obligatis ad ieiunium, quoniam in veritate non sit in me debilitas sufficiens ad eximendum me a vinculo ieiunij, excusor a peccato mortali: quoniam peccatum veniale, si abique pastoris induito negligenter meas vires exanimans

Fminans uolauit ieiunium. Ad quæstum ergo respondendo dicatur, quod solens Ecclesia ieiunium sine causa rationabiliter abfoluit, quā secundum estimationem tuam, peccat mortaliter: quoniam talis & transgrexit medium abstinentię statutum ab Ecclesia & transgreditur sic ut impedit legi statorem.

a fine intento in ipso homine potente ieiunare, dum sine omni rationabili causa medium tenet in seipso ad finem. Hoc namque est evidenter impetrare intentionem legis talis, ut perueniat ad finem, ac per hoc est directe legi obuiare. Sol uens autem illud ex causa rōnabilis secundum estimationem suam absq; fraude, vel aliorū melius iudicantium scrupulos, non peccat mortaliter: quoniam infra latitudine cause rōnabilis continetur uterque modus rationabilitatis in tali materia, ut communis opinio, & cōscie-tia hominum timet Deum approbare vñ. Et scito, q; nisi cōis Christianæ Ecclesiæ interpretatione, fulciperet statutum ieiunij esse nō simplex statutum, sed habere vim præceptuam, stricta sumendo præceptum, verum procul dubio esset, q; non nisi propter contemptum transgressio ieiunij esset peccatum mortale: quoniam in simpliciū statutorum materia, transgressio medijs, & impedio finis, licet sit mala, non tamen mortale inducit peccatum, nisi materia illa ad charitatem Dei, aut proximi necessaria sit, quod in proprio conflat nō habere locū: quia ieiunium huiusmodi constat nec ad Dei, nec ad proximi dilectionem esse necessarium. Et hec dixerim, quia ex verbis nullib; ieiunium ecclesiasticum invenitur præceptum, loquendo de præcepto stricto.

GIn eodem articulo dubium occurrit de causa rationabili, ex qua potentes ieiunare non tenentur ad ieiunia. De impotentiā, namque dubium non est: & de quibusdam conditionib; periarum, an si reddant homines impotentes, ut pueritia, senectus, & huiusmodi, in frequenti articulo erit fermo. Nunc quæsto occursit de causa rationabilitatis excusante potestas alias ieiunare, an sit necessitas sola, ut etiam pietas. Et ratiō dubij, q; hinc apparet quod sola necessitas excusat: quoniam dicitur q; itinerantes, & operarij, qui postule iter, aut opus minore, aut differre ab aliis damno, teneant ad ieiunia. Inde autem apparet, quod etiam pietas: quoniam dicitur quod peregrinatio festina ex deuotione ad aliquod festum, excusat à ieiunio.

HAd hoc dicitur, quod rationabilis in primis causa quod alias potentes ieiunare, non ieiunent, est necessitas alicuius impeditis ieiunium, quod oportet fieri vel ad conferendum vitā, vel faniatatem, vel statum temporalem, vel vitandum dannum, aut acquirendum aliquid raro contingens. Declaro singula. Si oportet aliquem laborare, quia ex labore viuire potest, aut si ne talis laboris mercede non potest habere omnia necessaria ad faniatatem, vel statum temporalem sibi, & suorum, puta, quia est faber, & sine continuo exercitio non potest viuire ipse cum sua familia iuxta grānum suum, & dotare filias, & tenere filium in studio, & vestire sibi, ut decet suā conditionem, & alia huiusmodi. Similiter ad vitandum dannum non solum repeate oca currēns, puta propter bellum imminentē, sed simpliciter, puta, quia mercator si non citio pergit, aut perficit talia opera, damnificatur in rebus suis. Et similiter si dannum lucri celsantis repete accidit, vt de pīficatione alicuium dicitur. In omnibus enim ex eis casib; & similibus necessitas excusat a ieiunio Ecclesiæ, ex quo simul cum his operibus non posunt ieiunare. Excusat quoque multa magis necessitas spiritualis. Nam si ad uitam spiritualē sibi, vel alterius, oportet aliquid incompatiens ieiunij perficere, puta, longam diatam sacerdote, aut ex officio, vel obedientia prædicare, vel confessio audire, docere verbo vel scripro, aut

Ialiquid huiusmodi q; tuis horis quid huiusmodi adimplere, acutus in omnibus que quis tenet adimplere, non ieiunia, non abfoluit hominem ad hanc prætermis illis leaneat. Et proprius huiusmodi.

JAd tertium dicendum, q; Aug, ibi loquitur de his quæque sacramentum scripturatum authoritatibus continentur, nec concilii episcoporum statutum ueuentur, nec consuetudine universalis Ecclesiæ roboretur. Ieiunia vero quæ sunt in pacto, sunt in concilii episcoporum statuta, & cōsuetudine universalis Ecclesiæ robata. Ne sunt contra libertatem populi delis, sed magis sunt utilia ad pediem diuinum seruitutem peccati, quæ repugnat libertati spirituali, de qua dicitur ad Galas 5. Ver enim, fratres, in libertatem vocati estis, tātum ne libertatem deit in occasionem carnis.

ARTICVLVS IIII.

KVt omnes ad ieiunia Ecclesiæ teneantur.

LAd quartum sicut datur. Vide, q; omnes

tiam faceret in cibis prohibitis. Loin de turū illi propterea a ieiuniū vinculo detinare debent, ac si non sufficiat alio tempore, deducandi g̃is ex necessitate fornicationis, excludat quotiens cœnitū maiorum non habet in cap. Non medicos, de colla, de cibis, præcepsum est ut medium promociam, utrūq; sit aut q; si obfernatur, q; est impeditum contraria inactionem legis agere, non autem & non vi impeditum boni præceptū mouendā ad hunc oblatū impeditur, quod de confe. illi, q; cap. Ieiunia, cibis, & hinc rōnabilis necessitas non folus, sed necessitas non est pietas, q; in valle corporalis ieiunij exercitando, q; in statu pietatem &c. Et hinc sit ut ratione pietate poneat vacant operibus multitudinem spiritualium, si ieiunium eos ad hunc modum. Qui autem vacant illis propter loca missione non excusat, sed forte ad alios operibus necessitas: quia illi non pietatis, sed missione. Et propter hoc illi q; prehendit, ac diligenter velut ieiunent pecunias, si non possunt ieiunare, non contigit, non soli quis per se ieiunare, sed per accidē, hoc est, ex parte alterius, non coniuvare, iteo si propter impossibilitatem non compellitur ad donum ieiunandū, sed ieiunium soluerit: quoniam causa ut ieiunare est, maler pacem domini q; ieiunare, quippe est levius. Debet tamen per disponitum redimere, & hoc auctoritate, q; non possunt ieiunare, vel pietatis causa, deinde ut ieiunio statua diei, tēlī, excusat a ieiunio, sed ieiunium præceptum ieiunium minus est, q; non possunt autem cibis, in quibus rationabiliter ieiunium, si aliquid ambiguū habet, hinc cognita, vel communatio licet ieiunare, non, quoniam superioris ieiunio superfluit.

MSuper Quæstionis certitudinem q; in art. 4. eiusdem quæst. 14. et 15. circa conserendum ieiunium sedetur.